

(<https://www.kieliverkosto.fi/fi>)

Karjalan kielen opiskelumahdollisuudet osana kulttuurista kestävyttä

Kysyntä uhanalaisen karjalan kielen opetukselle on lisääntynyt viimeisten kymmenen vuoden aikana valtavasti. Itä-Suomen yliopiston karjalan opetuksen ja tutkimuksen yhteisö, verkkoympäristön tuomat mahdollisuudet sekä uudet ja kielensä käyttöön ottaneet karjalan puhujat ovat vahvistaneet karjalan käyttäjäyhteisöä ja uskoa uhanalaistuneen kielen elpymiseen. Suomessa karjalan opetustarjonta on toistaiseksi vähäistä, mutta mahdollisuuksia kielen tilanteen parantamiseen on olemassa. Tässä kirjoituksessa tarkastelemme karjalan kielen opetusta ja oppimista osana kielenelvytystä kulttuurisen kestävyden näkökulmasta.

Julkaistu: 4. joulukuuta 2024 | Kirjoittaneet: Lotta Jalava, Outi Tánczos ja Niko Tynnyrinen

Miten karjalan kieli Suomessa liittyy kestävään kehitykseen?

Karjalaa puhutaan Suomessa ja Venäjällä. Suomessa karjalankielisiä elää perinteisesti esimerkiksi Pohjois-Karjalassa, ja Joensuu on edelleen keskeinen karjalankielisten keskus. Koska suuri osa karjalankielisistä on eri puolille Suomea sijoitettuja evakkoja ja heidän jälkeläisiään, kieltä puhutaan hyvin eri puolilla maata. Vaikka karjala on yksi Suomen kotoperäisistä kielistä ja sen arvioitu puhujamäärä (n. 11

000 puhujaa, Sarhima 2017) on suurempi kuin esimerkiksi pohjoissaamen, se on suomalaisessa yhteiskunnassa liki näkymätön ja kuulumaton. Kieli sekoitetaan monesti suomen kielen itämurteisiin, joiden kanssa sillä toki onkin yhteisiä piirteitä. Karjala poikkeaa kuitenkin sanastoltaan ja kieliopiltaan suomen kielestä ja katsotaan suomen lähisukukieleksi.

Kielen tunnistamattomuus on osaltaan kiihdyttänyt sen nopeaa uhanalaistumista. Suuntaa pyritään nyt kääntämään elvytystoimilla, joissa keskeisessä roolissa on kielen opetus. Karjala onkin alkanut profiloitua yhä enemmän myös nuorten aikuisten kielenä, ja yhteiskunnallisellakin tasolla karjala on viime vuosina alettu nähdä yhtenä niistä vähemmistökielistä, joista Suomella on erityisvastuu huolehtia (ks. esim. Kielipoliittinen ohjelma 2022).

Karjalan kieli on keskeinen osa Suomen kulttuurista monimuotoisuutta, ja sen säilyttämisen tulisi saada kiireesti osakseen huomiota yhteiskunnan eri sektoreilla. Uhanalaistuneen kielen suojelemista kannattaakin tarkastella myös kestävä kehityksen kautta. Juuri kulttuurisen monimuotoisuuden väheneminen synnytti 1990-luvulla ajatuksen kulttuurisesta kestävydestä (Throsby 2015). Uuden vuosituhannen alussa UNESCO:n Yleissopimuksessa kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemisesta ja edistämisestä (2005) kielellinen monimuotoisuus ja kasvatuksen rooli sen säilyttämisessä mainitaan eksplisiittisesti (Yleissopimus/FINLEX). Kulttuuri onkin yhä voimakkaammin alettu nähdä osana kestävä kehitystä (ks. esim. Kulttuuripoliittinen selonteko), ja kulttuurinen ja kielellinen monimuotoisuus ja yhdenvertaisuus ovat vähintään implisiittisesti mukana myös YK:n kestävä kehityksen Agenda 2030 -toimenpideohjelman tavoitteissa. (Agenda 2030; Huntus 2022.)

Karjalankielisten oikeutta kieleensä voidaan tarkastella myös osana yhdenvertaisuuteen liittyviä kestävä kehityksen tavoitteita. Agenda 2030 -tavoitteeksi on kirjattu myös ”varmistaa heikossa asemassa oleville, kuten vammaisille, alkuperäiskansoille ja huono-osaisille lapsille, yhtäläinen mahdollisuus kaiken tasoiseen koulutukseen ja ammatilliseen valmennukseen.” (Agenda 2030, alatavoite 4.5.) Kotoperäisen karjalan kielen puhujien voidaan kielen uhanalaisen statuksen takia katsoa olevan vastaavalla tavalla heikossa asemassa.

Opetus ja oppiminen kielen säilyttäjänä

Karjalan oppimismahdollisuudet ovat hyvin rajoitetut ja hajanaiset. Suomessa asuvilla karjalankielisillä ei ole yhtenäistä koulupolkua, eikä karjalan kieltä mainita opetusta koskevassa lainsäädännössä. Kielen opiskelu tulee yksittäisiä kansalaisopistojen kursseja lukuun ottamatta mahdolliseksi vasta yliopistotasolla. Syitä tähän on monia, mutta keskeisimpiä niistä ovat puute pätevistä opettajista ja opetuksen organisoijista eli esimerkiksi kouluista, joilla olisi mahdollisuus tarjota karjalan kielen opetusta osana opetussuunnitelmaa.

Karjalalle kestävän kielikoulutuksen merkitys on erityisen suuri, sillä kieli on vähitellen jäänyt pois perheiden käytöstä. Kun halutaan rakentaa pohjaa kielen säilymiselle ja sukupolvien väliselle siirtymiselle, uusia puhujia on saatava koulutuksen kautta kaikista ikäryhmistä. Kielikoulutuksella on myös lisärooli kielen näkyvyyden ja arvostuksen nostamisessa ja sen kautta kieltä osaavien rohkaisussa sen käyttöön. Elinvoimaista kieltä on nyky-yhteiskunnassa vaikea edes kuvitella ilman institutionaalista ja kirjallista käyttöä, jotka ovat tiiviisti sidoksissa koulutukseen.

Kielen siirtäminen pienille lapsille, jotka eivät opi sitä kotoaan, edellyttäisi systemaattista karjalankielistä ympäristöä, kuten kielipesätoimintaa, jollaista ei toistaiseksi ole tarjolla. Kestävää oppimispolkua tavoiteltaessa varhaiskasvatusta seuraisi kouluopetus kielitaidon vahvistamiseksi ja kirjallisten valmiuksien saavuttamiseksi. Jotta lapsille ja nuorille suunnattua kodin ulkopuolista kielitoimintaa voitaisiin järjestää, tarvittaisiin karjalaa riittävän vahvasti osaavia opetus- ja kasvatustalon ammattilaisia. Niinpä juuri aikuiskoulutuksen merkitys on hyvin keskeinen lapsille suunnatun koulutuksen alullepanijana ja oppimispolun mahdollistajana. Aikuisten kielitaidon opetuksella ja tuella on ollut suuri rooli esimerkiksi saamen kielten parissa. Intensiivisen aikuisten kielikoulutuksen kautta on ollut mahdollista tuottaa yhteiskuntaan eri aloilla työskenteleviä saamen kieltä työssään käyttäviä ammattilaisia, ja opinnoilla on ollut suuri merkitys myös saamen kieliä lapsilleen puhumaan alkaneille vanhemmille (Pasanen 2015).

Kielitaidon vahvistaminen nousi esille myös vuonna 2024 karjalan kielen käyttöä Suomessa selvittäneessä kyselytutkimuksessa, jolla kerättiin tietoa muun muassa tulevien elvytystoimien perustaksi (Jalava & Tánzos 2024). Kyselyyn vastasi lähes 500 karjalaa arjessaan vähintään jonkin verran käyttävää eri-ikäistä ihmistä eri puolilta

Suomea. Heistä useimmat käyttävät karjalaa perheen tai ystävien parissa, ja myös verkko- ja someympäristö toimii keskeisenä kielenkäytön kanavana.

Kun vastaajia pyydettiin pohtimaan, mikä estää heitä käyttämästä karjalaa elämässään useammin tai laajemmin, vastauksissa korostuivat yhtäältä käyttötilanteiden puuttuminen ja toisaalta oman kielitaidon epävarmuus tai heikkous. Kielen oppimismahdollisuudet tulivat esille monissa omaa kielitaitoa pohtivissa vastauksissa. Moni mainitsi yliopiston ja kansalaisopistojen kurssit sekä karjalan kielen keskustelukerhot hyvänä tapana vahvistaa ja pitää yllä paitsi kielitaitoa myös karjalankielistä identiteettiä. Moni myös valitteli, että keskustelukerhoja ja kielikursseja ei ole tarjolla riittävän laajasti.

Kun vuoden 2024 tutkimuksen tuloksia verrataan 2010-luvun alussa toteutettuun ensimmäiseen laajaan karjalaa Suomessa tarkastelleeseen ELDIA-tutkimukseen (Sarhimaa 2011), käy ilmi, että karjalankielisten usko kielen parempaan tulevaisuuteen on vahvistunut merkittävästi vajaan 15 vuoden aikana. 2010-luvun alun tilanteeseen verrattuna vuoden 2024 kysely myös tavoitti huomattavasti nuorempia vastaajia. (Jalava & Tánczos 2024; Sarhimaa 2011.)

Kuluneen ajanjakson aikana karjalan kielen hyväksi ovat Suomessa toimineet monet seurakunnat, yhdistykset ja aktiiviset ihmiset. Samalle ajanjaksolle sijoittuu myös karjalan kielen opiskelun ja opetuksen kehittäminen Itä-Suomen yliopistossa Joensuussa kielen elvytys ja käytön lisääminen huomioon ottaen. Karjalan kielen opetuksesta ja tutkimuksesta Suomessa vastaava Itä-Suomen yliopisto ja sen yhteydessä toimiva Karjalan kielen elvytyshanke ovat pyrkineet lisäämään ja tukemaan karjalan kielen käyttöä muun muassa tarjoamalla monia ikäryhmiä koskettavia koulutuksen muotoja.

Yliopisto-opinnoista voimaa kieliyhteisöön

Karjalan opiskelu yliopisto-oppiaineena alkoi vuonna 2009, kun Itä-Suomen yliopistossa, silloisessa Joensuun yliopistossa käynnistyi karjalan kielen ja kulttuurin sivuainekokonaisuus. Karjalan kurssit ovat alusta saakka olleet kohtalaisen suosittuja, ja ne ovat tavoittaneet hyvin eri-ikäisiä ja -taustaisia opiskelijoita. Karjalan opetukseen ja tutkimukseen on koko ajan liittynyt kielen yhteiskunnallisen näkyvyyden nostaminen (ks. myös Koivisto 2017, 436). Opetuksen suunnittelun lähtökohdaksi on akateemisten tavoitteiden ohella karjalan kielen tukeminen ja moninaisen puhujayhteisön luominen, millä tähdätään

kielen vahvistamiseen ja kieliyhteisön vakauden ja kestävyden kehittämiseen. Oppiaineen yhteydessä käynnistettiin vuonna 2021 karjalan kielen elvytyshanke. Opetustoiminnan yhteydessä karjalan kieltä on kehitetty ja nykyaikaistettu, ja sen uusia puhujia on kannustettu käyttämään kieltä myös opintojen ulkopuolella koulutus- tai kielitaustaansa katsomatta.

Yliopiston tarjoaman aikuisopetuksen ja yhteisön rooli karjalan kielen käytön vahvistajana vaikuttaa keskeiseltä. Myös monissa karjalan kielen käyttöä Suomessa vuonna 2024 tarkastelleen kyselytutkimuksen avovastauksissa kuvattiin yliopiston toimintaa kieliyhteisön hyväksi:

”Karjalan kielen elvytysprojektin työ sekä karjalan kielen ja kulttuurin opetus ja tutkimus Itä-Suomen yliopistossa tuottavat tuloksia. Nuorten karjalaisten ja muu aktiivinen yhdistystoiminta edistää karjalan kielen käyttöä ja asemaa. Karjalan kieli tulee näkyväksi myös kulttuurin toimijoiden kautta.”

”Karjalan ympärille on syntynyt myös aktiivisten nuorten aikuisten ansiosta myönteistä huomiota joka tuo kieltä enemmän esiin.” (Jalava & Tánczos 2024.)

Opiskelijamäärä on kasvanut tasaisesti, mikä tarkoittaa myös karjalan kieltä korkeakoulutasolla oppineiden määrän kasvua. Eri-ikäiset ja eri aloilla toimivat uudet karjalan kielen osaajat vahvistavat kielen käyttäjäpohjaa, jolloin kielen ja sen käytön kestävä kehityksen mahdollisuudet monipuolistuvat. Vuoteen 2019 saakka karjalan kursseja suorittivat lähes ainoastaan Itä-Suomen yliopiston tutkinto-opiskelijat, ja keväällä 2020 karjalan kielen ja kulttuurin opiskelu tuli mahdolliseksi myös muiden yliopistojen opiskelijoille joustavalla opinto-oikeudella (JOO), kun opinnot siirtyivät koronapandemian myötä verkkoon. Paikkariippumattoman etäopiskelun ansiosta opiskelijamäärä kasvoi, ja kun etäopetuksen huomattiin laajentavan opiskelijapohjaa merkittävästi ja siten palvelevan myös karjalan elvytystä, karjalan kielen ja kulttuurin opintokokonaisuudet lisättiin Itä-Suomen yliopiston avoimen yliopiston valikoimaan. Avoimen yliopiston kautta opiskelevat moninkertaistivat kielitaitokurssien vuosittaiset suoritusmäärät vuoden 2019 10–30 kurssisuoritusmäärästä yli 80:een (vuodet 2022 ja 2023) ja jopa 116:een (vuonna 2021). Avoimen yliopiston opiskelijoiden mukaantulo on myös vahvistanut oppiaineen asemaa ja näkyvyyttä yliopistossa ja sen ulkopuolella.

Huomattavan monilla karjalan opiskelijoista on karjalaista tai karjalankielistä sukutaustaa, mutta opiskelijoiden lähtötaso vaihtelee paljonkin. Myös opiskelijoiden ikä- ja koulutustaustat vaihtelevat, etenkin avoimen yliopiston kautta opiskelevien monipuolistettua opiskelijajoukkoa. Moninaiset ja suuret opetusryhmät vaativat erityistä pedagogista panostusta, mutta samalla ne muodostavat parhaimmillaan karjalan elpymistä ja kehittymistä ainutlaatuisesti tukevia ja ylisukupolvista vuorovaikutusta edesauttavia ympäristöjä. Luontevia kielenkäyttötilanteita, joihin osallistuu eri-ikäisiä kielenkäyttäjiä, ei uhanalaiselle kielelle helposti pääse syntymään muualla, ja karjalan kielitaitokurssit ovat osaltaan voineet paikata tätä aukkoa. Nuoremmat opiskelijat arvostavat vanhempien, lapsesta saakka karjalaa kuulleiden opiskelijoiden kielitaitoa ja -tajuja, ja karjalan passiiviset osaajat saavat esimerkiksi kielioppiopintojen myötä uudenlaista varmuutta käyttä kielitä. Kielitaidon kehittämisen lisäksi vahvistetaan yhteenkuuluvuuden tunnetta ja kielellistä itsetuntoa. Verkko-opiskelua täydentäviä monipuolisia käyttötilanteita uhanalaiselle kielelle luodaan opettaja- ja opiskelijayhteisön voimin myös kurssien ulkopuolella. Kielikurssien opettajat ovat perus- ja jatkokurssien lisäksi järjestäneet etäyhteyksin verkossa kokoontuvia vapaamuotoisia keskustelukerhoja, joiden materiaaleissa on hyödynnetty yliopiston kurssimateriaaleja. Kerhot on suunnattu perus- ja jatkokurssin suorittaneille, ja niihin osallistuminen on ollut ilmaista.

Yliopiston elvytyshanke on tarjonnut viestinnällistä ja taloudellista tukea myös yliopiston ulkopuolisten karjalankielisten Pagineperti-keskustelukerhojen toimintaan eri paikkakunnilla. Lisäksi oppiaineen opettajat ja kieliasiantuntijat ovat olleet mukana vapaaehtoisvoimin toimivien kerhojen järjestämisessä, ja jotkut kerhojen vetäjistä ovat aiemmin suorittaneet karjalan kielen opintoja Itä-Suomen yliopistossa. Avoimien ja perusluonteeltaan ei-akateemisten kerhojen tarkoitus on tarjota luontevia mutta ohjattuja karjalan kielen käyttötilanteita, joissa suullista kielitaitoa voi harjoitella ja ylläpitää.

Myös yliopisto-opetukseen tuotettavat oppimateriaalit ja opintojen suoritustavat suunnitellaan yliopiston ulkopuolista maailmaa, muiden kielitä käyttävien ja oppivien tukea ja elpyvän kielen kehittämistä ajatellen. Kurssien ulkopuoliseen käyttöön päätyvät tehtävät korostavat karjalan opiskelijoiden toimijuutta kielensä käyttäjinä. Samalla ne osoittavat, että karjala saa kuulua ja näkyä yhteiskunnassa. Karjalan käännösseminaarikursseilla on käännetty muun muassa opiskelijaravintoloiden ruokalistoja, novelleja, Wikipedia-kirjoituksia,

verkkosivutekstejä ja museon näyttelymateriaaleja. Uusiakin opintojaksoja sekä syventävien opintojen avaamista avoimen yliopiston kautta opiskeleville toivotaan jatkuvasti, mutta muutaman ihmisen työpanoksella pyörivä oppiaine ei toistaiseksi ole voinut lisätä tarjontaansa. Määräaikaisella lisärahoituksella vuosina 2021–2024 toimineen elvytysprojektin tehtävät kielen kehittämisessä ja puhujayhteisön vahvistamisessa ovat kuitenkin jäämässä osaksi yliopiston valtakunnallista karjalan kielen opetuksen ja tutkimuksen erityistehtävää, ja lähivuodet näyttävät, millaiseksi kokonaisuus ja rakenne kehittyi.

Jotta kotoperäinen karjalan kieli säilyy osana Suomen monikielisyttä ja maailman kielidiversiteettiä, se tarvitsee uusia puhujia etenkin lapsista ja nuorista. Kielitaidon siirtäminen lapsille vaatii kuitenkin kieltä heille puhuvia ja opettavia aikuisia ja riittävän vahvan kieliyhteisön. Eri-ikäisille tarjotuilla oppimismahdollisuuksilla on suuri merkitys uhanalaisen vähemmistökielen säilymisen, sen käytön kestävän kehityksen ja puhujien oikeuksien toteutumisen kannalta.

Itä-Suomen yliopiston opetus vahvistaa osaltaan karjalankielistä yhteisöä ja tuottaa uusia puhujia, verkostoja ja käyttötilanteita. Yliopiston tekemä työ ja sen tuottamat kielen käyttöä tukevat materiaalit tunnetaan karjalankielisten keskuudessa. Kielen käyttäjäpohjan vahvistamisessa yliopisto on kuitenkin vain yksi toimija, ja sen lisäksi tarvitaan muita pysyviä vastuutahoja luomaan, ylläpitämään ja kehittämään karjalan kielen oppimispolkuja erilaisiin tarpeisiin. Mukaan tarvitaan toimijoita esimerkiksi koulumaailmasta ja ammatillisista oppilaitoksista kehittämään etä- ja lähiopetusta myös yliopiston ulkopuolelle ja lapsille ja nuorille.

Karjalan kieliopinnot sisältäviin koulutuspolkuihin panostamalla voitaisiin turvata yhteiskuntaan eri alojen ammattilaisia, joilla on valmiudet käyttää ja kehittää karjalan kieltä työssään. Opetuksen ja varhaiskasvatuksen parissa työskentelevät ovat avainasemassa, jotta heidän kauttaan voidaan turvata kielen siirtyminen tuleville sukupolville. Lisäksi karjalan kielitaidolle olisi elvytettävän kielen ja sen käytön kestävän kehityksen näkökulmasta tarvetta muun muassa vanhustyön parissa sekä tiedonvälityksessä karjalankielisen uutis- ja ohjelmatarjonnan saatavuuden varmistamiseksi. Käytännönläheisyyttä, aktiivista toimijuutta ja kielen käytön edistämistä korostavat yliopisto-opinnot tähtäävät tähän suuntaan: opinnot tuottavat karjalan kieltä osaavia ja siihen perehtyneitä kielen asiantuntijoita, joilla on valmiudet

ja motivaatio toimia karjalan kielellä ja sen hyväksi monenlaisissa yhteyksissä. Heidän osaamisensa hyödyntämiseen olisi luotava rakenteita, mahdollisuuksia ja erilaisia työpaikkoja karjalan kielen parissa.

Karjalan kielen kestävä kehityksen suuntaviivoja ja toimenpide-ehdotuksia odotetaan vuosina 2023–2024 toimivalta opetus- ja kulttuuriministeriön nimittämältä karjalan kielen asiantuntijatyöryhmältä ja Itä-Suomen yliopiston elvytyshankkeelta. Suuntaviivoja ja asiantuntijaehdotuksia karjalan kielen tuen rakenteesta tarvitaan kielen säilyttämiseksi osana suomalaista kielimaisemaa ja maailman kielidiversiteettiä sekä yksilöiden arkea ja identiteettiä. Opetuksen, oppimisen, yhteisön vahvistumisen ja uusien käyttöyhteyksien myötä karjala on ottanut ensiaskeleita polulla elinvoimaiseksi ja näkyväksi modernin maailman ilmaisuvälineeksi. Tämän kehityspolun seuraaminen toimii esimerkkinä uusista katsantotavoista kestävä kehityksen teemoihin.

Lotta Jalava on väitellyt tohtoriksi Helsingin yliopistosta suomalais-ugrialaisten kielten alalta. Hän työskentelee Kotimaisten kielten keskuksessa vähemmistökielten ja kielipolitiikan erityisasiantuntijana.

Outi Tánczos työskentelee yliopistonlehtorina Helsingin yliopistossa. Hänen opetuksensa ja tutkimuksensa painopisteitä ovat unkarin kieli, karjalan kieli, monikielisyys ja kielivähemmistöt.

Niko Tynnyrinen on filosofian maisteri, joka työskentelee Itä-Suomen yliopiston karjalan kielen elvytyshankkeen koordinaattorina ja kirjoittaa karjalan kääntämistä ja elvyttämistä käsittelevää väitöskirjaa. Lisäksi hän on aktiivinen karjalankielisen yhteisön jäsen.

Lähteet

Agenda 2030 = *Agenda 2030. Kestävän kehityksen globaali toimintaohjelma*. Suomen kestävä kehityksen toimikunta.

<https://kestavakehitys.fi/agenda-2030>

(<https://kestavakehitys.fi/agenda-2030>)

Huntus, A. (2022). *Kulttuuri ja kestävä kehitys, osat I-II*. Museoviraston Kulttuurista perinnöksi -sivusto.

<https://www.kulttuuristaperinnoksi.fi/2022/kulttuuri-ja-kestava-kehitys-osa-1> (<https://www.kulttuuristaperinnoksi.fi/2022/kulttuuri-ja-kestava-kehitys-osa-1>)

kehitys-osa-1) <https://www.kulttuuristaperinnoksi.fi/2022/kulttuuri-ja-kestava-kehitys-osa-2>
(<https://www.kulttuuristaperinnoksi.fi/2022/kulttuuri-ja-kestava-kehitys-osa-2>)

Jalava, L. & Tánczos, O. (2024). Karjalan kielen käyttö Suomessa 2024 - kyselytutkimus. Julkaisematon tutkimusaineisto.

Kielipoliittinen ohjelma 2022. Valtioneuvoston periaatepäätös. 2022. Valtioneuvoston julkaisuja 2022:51. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-645-7> (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-645-7>)

Koivisto, V. (2017). Karjalan kielestä ja sen tutkimuksesta 2000-luvulla. *Suomalais-Ugrilaisen Seuran Aikakauskirja* 2017 (96), 423–438. <https://doi.org/10.33340/susa.70236> (<https://doi.org/10.33340/susa.70236>)

Kulttuuripoliittinen selonteko = *Luonnos kulttuuripoliittiseksi selonteoksi 2040-luvulle*. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2024. <https://okm.fi/kulttuuriselonteko> (<https://okm.fi/kulttuuriselonteko>)

Pasanen, A. (2015). *Kuávsui já peeivičuovâ: 'Sarastus ja päivänvalo'*. *Inarinsaamen kielen revitalisaatio*. Suomalais-Ugrilainen Seura ja Helsingin yliopisto. <http://hdl.handle.net/10138/154550> (<http://hdl.handle.net/10138/154550>)

Sarhimaa, A. (2011). *The Karelian language in Finland: an overview of a language in context*. Working Papers in European Language Diversity 3. Mainz, Helsinki, Wien, Tartu, Mariehamn, Oulu, Maribor: Research Consortium ELDIA European Language Diversity for All. [<http://phaidra.univie.ac.at/o:102613> (<http://phaidra.univie.ac.at/o:102613>)]

Sarhimaa, A. (2017). *Vaietut ja vaiennetut: karjalankieliset karjalaiset Suomessa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Throsby, D. (2015). Culture in sustainable development. Teoksessa: *Reshaping cultural policies: a decade promoting the diversity of cultural expressions for development*. [Reshaping cultural policies: a decade promoting the diversity of cultural expressions for development; 2015 - 242866eng.pdf](https://unesdoc.unesco.org/in/documentViewer.xhtml?v=2.1.196&id=p::usmarcdef_0000242866&file=/in/rest/annotationSVC/DownloadWatermarkedAttachment/attach_import_3f443c26-1333-4faa-a86d-) ([unesco.org](https://unesdoc.unesco.org/in/documentViewer.xhtml?v=2.1.196&id=p::usmarcdef_0000242866&file=/in/rest/annotationSVC/DownloadWatermarkedAttachment/attach_import_3f443c26-1333-4faa-a86d-)) (https://unesdoc.unesco.org/in/documentViewer.xhtml?v=2.1.196&id=p::usmarcdef_0000242866&file=/in/rest/annotationSVC/DownloadWatermarkedAttachment/attach_import_3f443c26-1333-4faa-a86d-

[29df8d93ee07%3F_%3D242866eng.pdf&locale=en&multi=true&ark=/ark:/48223/pf0000242866/PDF/242866eng.pdf#%5B%7B%22num%22%3A696%2C%22gen%22%3A0%7D%2C%7B%22name%22%3A%22XYZ%22%7D%2C0%2C794%2Cnull%5D\)](https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2007/20070017/20070017_2)

Yleissopimus / FINLEX = Yleissopimus kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemisesta ja edistämisestä.

https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2007/20070017/20070017_2

(https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2007/20070017/20070017_2)

Artikkeliin viittaaminen

Jalava, L., Tánczos, O. & Tynnyrinen, N. (2024). Karjalan kielen opiskelumahdollisuudet osana kulttuurista kestävyttä. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 15(7). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-joulukuu-2024/karjalan-kielen-opiskelumahdollisuudet-osana-kulttuurista-kestavytta> (<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-joulukuu-2024/karjalan-kielen-opiskelumahdollisuudet-osana-kulttuurista-kestavytta>)